

**БОЛОТНІ ЛІСОВІ ЕКОСИСТЕМИ ПОЛІСЬКОГО
ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА
В КОНТЕКСТІ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛІСІВ
ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ**

Левандовська О. В., гр. ЛГб-31

Науковий керівник – кандидат с.-г. наук, доцент **В. Б. Левченко**
Малинський фаховий коледж

Болота Центрального Полісся України – унікальні лісові екологічні формації, що відіграють клімато-регулюючу, гідрологічну, еколого-балансуючу, лісо-типологічну, ґрунтоутворюючу, та природоохоронну функцію [1]. Лісові болота Поліського природного заповідника, що займають 32,2% його площі, є унікальні природними формаціями, що дають початок багатьом малим річкам, ареал для червонокнижних видів флори та фауни Полісся [2, 3]. Нажаль через кліматичні змін, тривалий бездощовий період більшість боліт Поліського природного заповідника знаходиться у стані недостатнього обводнення [4]. Саме це в 2016, 2018, 2020 роках призвело до виникнення лісових пожеж і знищення соснових деревостанів на площі 734,2 га [5]. Болота Житомирського Полісся є майже не прохідними. На сьогодні це є досить важливо з точки зору ефективної оборони Північних кордонів України від російських загарбників.

Дослідження проводились на закладених пробних площах в умовах 48, 49, 53 кварталів Перганського та Копищанського природоохоронних науково-дослідних відділень Поліського природного заповідника. Під час досліджень вивчались суцесійні лісові болотні формації Поліського природного заповідника, гідрологічний режим, типологія боліт [1, 2, 3]. Класифікацію боліт в умовах Перганського та Копищанського природоохоронних науково-дослідних відділень здійснювали за типологічною шкалою та рослинами індикаторами.

В умовах Перганського природоохоронного науково-дослідного відділення Поліського природного заповідника, озерний тип утворення лісових боліт (рис. 1) є досить розповсюджений. За результатами тельматологічних досліджень ми встановили, що за період з 2020 по 2023 роки рівень залягання ґрунтових вод в умовах 48 кварталу 16 виділу, де розміщено пробні площі, знизився з 0,6 м. до 0,8,-1 м. Це призвело до зміни гідрологічного режиму трясавинного болота і часткового його пересихання, що суттєво відобразилось на прилеглому деревостані сосни звичайної та берези повислої прилеглих кварталів.

Рисунок 1. Озерний тип лісового болота (48 кв. 16 виділ)

Ми встановили, що такі болотні екоценози утворювались в заплавах річок Болотниця і Жалобниця. Вони були основними водо-регуляторами і акумуляторами вологи в лісорослинних умовах A_{4-5} , B_{4-5} і крім основної продукції лісокористування, забезпечували продуктивність чорничників, брусничників, журавлинників. Вони також унеможлилювали прохідність цієї території, а також виникнення і поширення лісових пожеж. Стосовно низинних боліт Поліського природного заповідника (рис. 2), то до 2020 року їх площа становила 231,3га., що складало 12,2%. Станом на 01.06.2023 року площа цих боліт скоротилась до 54,2 га.

Рисунок 2. Низинний тип лісового болота в лісорослинних умовах A_{4-5} Поліського природного заповідника

Ми встановили, що низинні болота 49 та 53 кварталів характеризувались стійким рівнем ґрунтових вод в межах 0,4-0,8 м. Проте відзначалось зниження продуктивності лісової болотної екосистеми через високий відпад березового і вільхового деревостанів. Нами встановлено, що причинами цього явища були осередки лісових низових пожеж 2020 року в результаті яких відбувся підгар як кореневих лап, так і стовбурів дерев до висоти 0,6-1,2 м.

Характерною лісо-типологічною ознакою березово-вільхових боліт (рис. 3) є високий ступінь їх не прохідності та обводнення.

Рисунок 3. Березово-вільхове болото в обводненому стані
(49 квартал, 10 виділ)

Встановлено, що березово-вільхові болота в умовах Перганського та Копищанського природоохоронних науково-дослідних відділень станом на 01.06.2020 року мали найвищу продуктивність чорничників, брусничників, журавлиників. Проте у більшості випадків внаслідок зниження ґрунтових вод з 0,6 м до 1,10 м всі вони знаходяться в пересохлому стані.

За результатами проведених досліджень можемо зробити висновки, що болота Поліського природного заповідника є основними клімато-регулюючими та еколого-ландшафтно формуючими природними сукцесійними угрупованнями. Моніторинг за рівнем ґрунтових вод в умовах боліт Поліського природного заповідника є надзвичайно важливим для надання рекомендацій щодо його оптимізації. Встановлено, що саме болота Полісся є базисом продуктивності всіх без виключення деревостанів Житомирського Полісся.

Література

1. Гордієнко М. І., Гордієнко Н. М. Лісівничі властивості деревних рослин. Київ. Вістка. 2005. 819 с.
2. Демаков Ю. П. Диагностика устойчивости лесных экосистем (методологические и методические аспекты). Харьков. 2016. 416 с.
3. Левченко В. Б., Фучило Я. Д., Краснов В. П., Іванюк І. Д., Ганжалюк Т. С., Кратюк О. Л., Буднік І. П., Шемет О. І., Карпович М. С., Жуковскій О. В., Коркуленко А. М. Лісопатологічний і пірологічний стан лісових та лісоаграрних ландшафтів Центрального Полісся в контексті змін клімату в умовах радіоактивного забруднення ґрунтів. Звіт про виконання II-го етапу науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Державний реєстраційний номер 0121U113273. Малинський фаховий коледж, с. Гамарня, Малин, 2022. 24 с.
4. Назаренко В. В., Пастернак В. П. Закономірності формування типів лісу Центрального Полісся. Харків. Планета-Прінт, 2016. 190 с.
5. Остапенко Б. Ф., Вороб'єв Д. В. Основы лесной типологии. Харьков. ХНАУ, УкрНДІЛГА. 2014. 362 с.